

J. Verschaeren, *Julius Vuylsteke. Klauwaard & Geus (1836-1903)* (Kortrijk: J. van Ghemert, 1984, 486 blz.).

Julius Vuylsteke was één van de centrale figuren van het ontluikende Vlaamse liberalisme in de tweede helft van de negentiende eeuw. Met een studie over deze markante en complexe figuur, die lange tijd een 'vergeten bestaan' heeft geleid, promoveerde J. Verschaeren tot doctor in de letteren en wijsbegeerte (geschiedenis) aan de KU Leuven.

Julius Vuylsteke werd in 1836 te Gent geboren als tweede onwettige zoon van Barbara Devisschere. Na zijn moeders huwelijk met magistraat Jourdan Vuylsteke, werd hij tot diens zoon gewettigd. Intussen was hij al leerling aan het Gentse atheneum waar hij onder invloed van zijn leraar Nederlands, J. F. J. Heremans, interesse kreeg voor de Vlaamse beweging. Deze periode (1851-1852) waarin hij ook het katholieke geloof van zijn moeder afzwerde, vormde een belangrijke breuk in zijn leven.

Na zijn humaniora studies trok Vuylsteke naar de Gentse Rijksuniversiteit om er rechten te studeren. Daar engageerde hij zich fel in het studentenleven. Hij bouwde 't Zal wel Gaan uit tot een centrum van vrijzinnige en Nederlandse gezindheid en hij was actief in de strijd rond de toenemende katholiek-vrijzinnige tegenstellingen.

Als jonge advocaat ontplooidde Julius een veelzijdige activiteit. Zijn advocatenpraktijk lijkt niet erg succesvol te zijn geweest. Wel onderscheidde hij zich in zijn ijver voor de vernederlandsing van het gerecht. Zelf pleitte hij in het Nederlands en verwierf daarmee landelijke bekendheid in de zaak Karsman. Wellicht ten koste van zijn advocatuur was zijn engagement in de Vlaamse beweging waar juist op dat moment zich nieuwe tendenzen aftekenden. De politieke actie kreeg de bovenhand en de unionistische geest van vroeger werd nu verlaten. Voor Vuylsteke was de Vlaamse beweging 'als de ontwakning van een lang verdoofd nationaal gevoel, de herleving van een volk, een heilige strijd voor de nationaliteit. Het was een taalkwestie, een beweging die steunend op historische, juridische en grondwettelijke gronden de ongeschonden bewaring wilde van een bedreigde stammationaliteit. De politieke actie was een must ... ' (458). In 1861 verwoordde hij zijn Vlaams-liberaal credo in *La question flamande et le libéralisme*.

Vuylsteke legde er zich bijzonder op toe tot dan toe neutrale organisaties of instellingen tot het liberalisme te 'bekeren'. We vermelden hier De Taal is gans het Volk, het Vlaams Verbond en het Willemsfonds. Van dit laatste werd hij in 1862 algemeen secretaris. Hij bouwde het verder uit tot een landelijke organisatie met regionale afdelingen en een brede activiteitenwaaier. Als reactie zou het katholieke Davidsfonds gesticht worden (1875).

Voor Vuylsteke was de Vlaamse beweging essentieel liberaal en vrijzinnig. Dat resulteerde in zijn actie voeren in de Gentse liberale partij. Hij had een aanzienlijk aandeel in het herinrichten van de Vlaamse liberale Vereniging. Mede dankzij de steun van de orangistische loge Le Septentrion kwam hij op de lijst voor de gemeenteraadsverkiezingen van 1869. Hij werd verkozen en spande zich als raadslid in voor de vernederlandsing van het gemeentebestuur. Overigens met eerder geringe resultaten.

Een politieke carrière sprak hem ogenschijnlijk wel aan en in 1874 stelde hij zich kandidaat bij de parlamentsverkiezingen. Maar het werd een débâcle. In welke mate dit heeft mee-

gespeeld bij zijn beslissing zich uit de politiek terug te trekken, is niet meteen duidelijk. Zonder twijfel had ook de ontgoocheling de liberale partij niet van binnen uit te kunnen vernederlandsen (vervlaamsen) hierin een aandeel. In 1875 gaf hij zijn advocatuur op en liet zijn mandaat als gemeenteraadslid niet verlengen. Hij waagde nu zijn kans als boekhandelaar. Op jonge leeftijd werd hij nu — zoals de auteur het uitdrukt — een 'eminence grise'.

Vuylsteke bleef wel actief in het Willemsfonds tot 1896, vanaf 1883 als voorzitter. Hoewel ook enkele andere organisaties zijn interesse bleven genieten en hij door zijn vrienden regelmatig werd geconsulteerd, raakte hij naar het einde van zijn leven toe meer en meer geïsoleerd. In 1886 moest hij nog een persoonlijke ontgoocheling verwerken toen hij niet verkozen werd in de pas gestichte Koninklijke Vlaamse Academie. In zijn laatste levensjaren legde hij zich toe op de studie van Gents middeleeuws verleden. Hij overleed in 1903.

Voor zijn biografie deed de auteur beroep op een diversiteit aan bronnen. Hij kon onder andere steunen op de persoonlijke briefwisseling van Vuylsteke en deze met meerdere van zijn tijdgenoten. Verder kon hij putten uit de archieven van diverse organisaties waarin Vuylsteke actief was. Ook de pers vormde een rijke bron. Hij deelde zijn werk op in drie delen. In een eerste summier deel (35 bladzijden) belicht hij de jeugdjaren. Het tweede deel (270 bladzijden) is het kernstuk en behandelt de meest actieve periode uit Vuylstekes leven, terwijl in het derde deel (120 bladzijden) de 'eminence grise' wordt gevolgd. Het evenwicht tussen de drie delen laat misschien wel wat te wensen over, maar de beknoptheid van deel 1 wordt hierdoor verklaard dat Verschaeren vroeger al enkele artikelen publiceerde over de jeugdjaren.

Wie een omvattende, afgeronde biografie verwacht, komt niet aan zijn trekken. Het is het vlaamsgezinde — en dan vooral het politieke — optreden waarnaar alle aandacht gaat. Van het persoonlijke leven, waarvan in het besluit wordt gezegd dat de invloed 'ongemeen groot' was, vernemen we al te weinig. Ook boekhandelaar Vuylsteke wordt zonder verdere motivering in het hoekje gelaten. Ten onrechte, want als boekhandelaar speelde hij een aanzienlijke rol in de Vlaamse beweging en kwam zijn 'Nederlandse gezindheid' heel concreet tot uiting. De auteur kan uitroepen dat hierdoor zijn toch al lijvige boek een niet te pruimen turf zou worden. Een argument dat slechts ten dele opgaat als we zien aan hoeveel details hij vast houdt. Is het echt belangrijk te weten hoe laat een vergadering van start gaat?

Verschaeren brengt ons een vernieuwd beeld van Vuylsteke, getekend tegen de achtergrond van het Gentse en liberale milieu. De radicale flamingant maakt plaats voor de strijder van het haalbare. Radicaal was hij wel in zijn vrijzinnigheid en antiklerikalisme. Hij was in de eerste plaats Geus en pas dan Klauwaard. Net zoals de meeste katholieke flaminganten voorerst katholiek waren.

A. Osaer

H. van Zon, *Een zeer onfrisse geschiedenis. Studies over niet-industriële vervuiling in Nederland, 1850-1920* (Dissertatie Groningen 1986, Afvalstoffen van het ministerie van